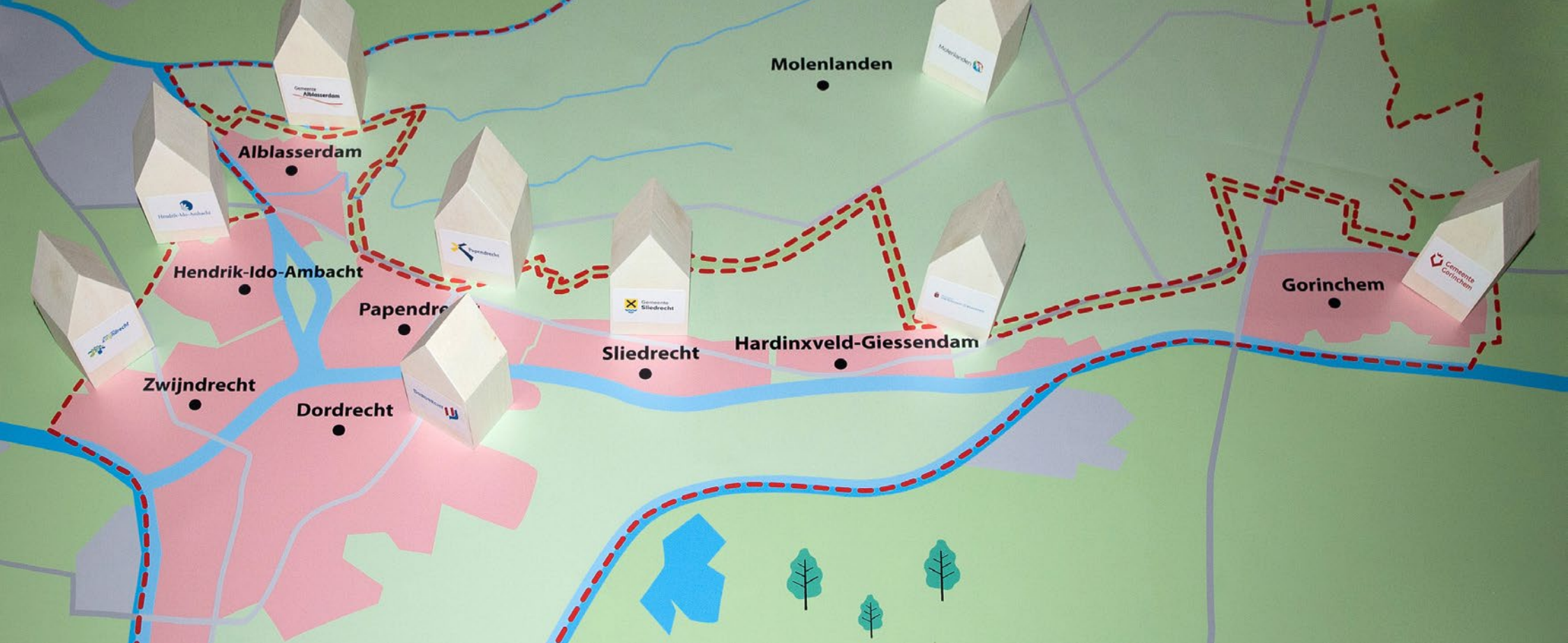

Regiovisie:
Van beschermd wonen *naar*
thuis wonen met bescherming

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Visual	4
Samenvatting	5

1 Aanleiding

1.1 Leeswijzer	8
----------------	---

2 Waar staan we nu

2.1 Beschermd wonen	10
2.2 Beschermd wonen in het huidige zorglandschap	11
2.3 Parallelle ontwikkelingen	13
2.4 Huidige samenwerking tussen gemeenten	16

3 Waar willen we naar toe?

3.1 Van beschermd wonen naar wonen met bescherming	18
3.2 Uitgangspunten voor een toekomstbestendig ondersteuningsaanbod wonen met bescherming	18

4 Wat is daarvoor nodig?

4.1 Verantwoordelijkheden nemen en verdelen	23
4.2 Financiële samenwerking en risicobeheersing	23
4.3 Data gestuurd werken	23
4.4 Kritische blik op de productstructuur	24
4.5 Contractering en handhaving	24

5 Hoe verder?

5.1 Planning	26
5.2 Communicatie	27

Klik op de titels om naar het betreffende hoofdstuk te gaan.

Wim van der Kruijff

Wethouder beschermd wonen en opvang
Centrumgemeente Dordrecht

Voorwoord

Als wethouder van de centrumgemeente Dordrecht ben ik trots om onze gezamenlijke regiovisie met u te delen: **“Van beschermd wonen naar thuis wonen met bescherming”**. Deze visie is het resultaat van intensieve samenwerking tussen de gemeenten in de Drechtsteden en Alblasserwaard. Samen hebben we uitgewerkt hoe we ook in de toekomst passende ondersteuning kunnen blijven bieden aan onze meest kwetsbare inwoners.

We hebben onszelf een belangrijke vraag gesteld: Hoe zorgen we ervoor dat beschermd wonen beschikbaar en betaalbaar blijft, en tegelijkertijd beter aansluit bij wat mensen nodig hebben? Ons antwoord daarop is helder: we willen dat mensen zoveel mogelijk in hun eigen, vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. En als dat niet lukt zonder hulp, dan zorgen we ervoor dat de benodigde ondersteuning beschikbaar is.

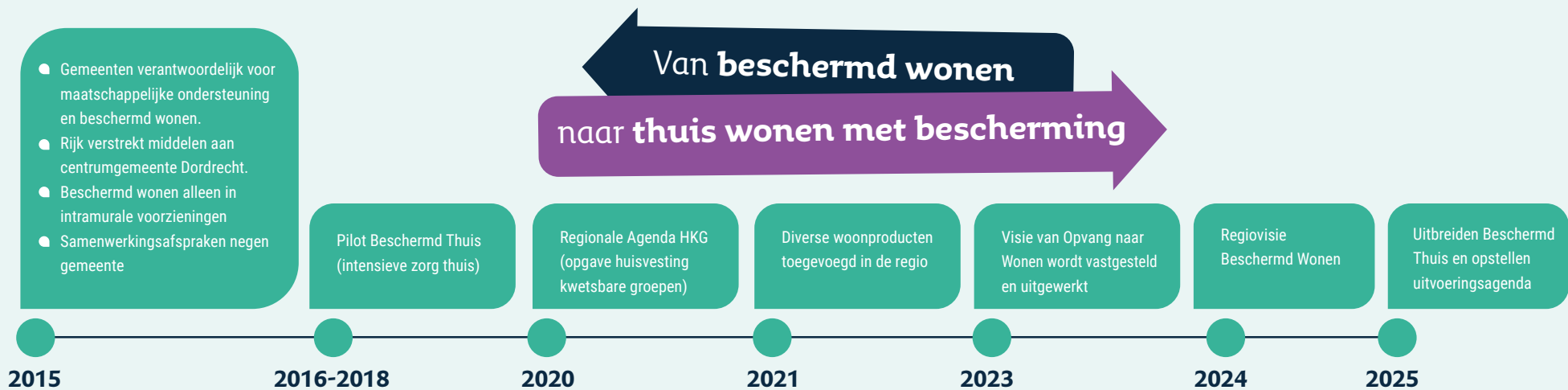
Voor inwoners die meer specialistische zorg nodig hebben, organiseren we voorzieningen verspreid over de regio. Daarbij kijken we niet alleen naar wat de overheid kan doen, maar ook naar wat mensen – met hulp van hun eigen netwerk – zelf kunnen organiseren. Zo bouwen we aan een samenwerking waar iedereen de verantwoordelijkheid neemt die hij of zij aankan

De landelijke beweging richting verdere decentralisatie is in gang gezet, al is nog niet duidelijk wanneer de nieuwe wet precies ingaat. Met deze regiovisie bereiden wij ons daar alvast op voor. We sluiten aan bij landelijke ontwikkelingen en zetten onze eigen, daarop afgestemde regionale koers uit.

Wat mij persoonlijk raakt, is de kracht van samenwerking die ik in onze regio zie. Niet alleen tussen gemeenten, maar ook met zorgaanbieders, woningcorporaties en andere partners. Die samenwerking is onmisbaar als we écht het verschil willen maken.

De afgelopen jaren hebben we al mooie stappen gezet. Projecten waarin mensen weer perspectief kregen, waarin we samen nieuwe vormen van wonen en ondersteuning hebben ontwikkeld. Met deze visie zetten we die lijn voort. En ik ben ervan overtuigd dat we door te blijven samenwerken in de volle breedte van onze regio, nog veel meer kunnen bereiken.

Ik kijk uit naar het vervolg. Naar nieuwe initiatieven, naar lokale en regionale projecten die bijdragen aan een samenleving waarin iedereen zich thuis kan voelen – met of zonder ondersteuning.

Uitgangspunt:

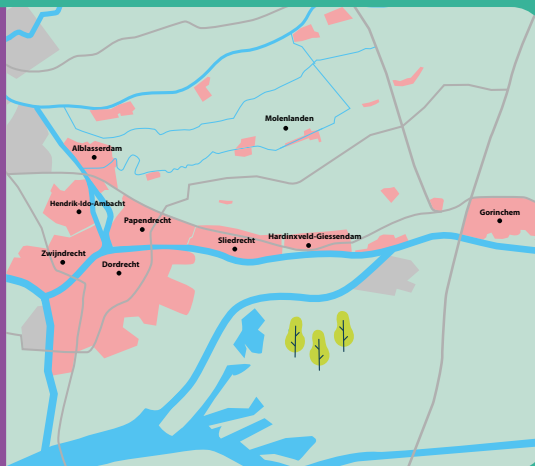
Zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen. Thuis bieden wat thuis kan.

- In een vertrouwde omgeving
- Met regie over eigen leven
- Passende ondersteuning thuis (vanuit het lokale aanbod)
- Preventief

Wat is hiervoor nodig?

- 1. Instemming met regiovisie en samenwerking** tussen negen gemeenten, zorgaanbieders, lokale ondersteuningsketen en woningcorporaties
- 2. Inzicht in behoeften**, lokaal en regionaal
- 3. Afspraken over financiering**
- 4. Werken aan een Uitvoeringsagenda**

Wanneer thuis wonen met bescherming niet lukt

- In de regio is specialistische ondersteuning beschikbaar.
- Niet in iedere gemeente, wel voor iedereen in de regio bereikbaar.
- Spreiding van regionale voorzieningen is gewenst.
- Het doel is altijd: zo (snel) mogelijk weer terug naar huis, in de eigen gemeente.

Samenvatting

Hoe zorgen we ervoor dat we ons beschermd wonen aanbod passend doorontwikkelen zodat het ook in de toekomst beschikbaar blijft voor onze meest kwetsbare inwoners? Het voornaamste uitgangspunt is dat we onze inwoners in staat stellen zo lang en zo zelfstandig als mogelijk in de eigen, vertrouwde omgeving te laten wonen. Tegelijkertijd moeten voldoende passende alternatieven beschikbaar blijven voor inwoners waarbij ondersteuning binnen de bestaande omgeving niet passend is. In deze visie beschrijven we hoe we als regio richting geven aan onze ambities. We richten ons daarbij op het verbeteren van het aanbod zelf maar hebben ook aandacht voor de infrastructuur op het gebied van zorg, huisvesting en financiën. Het laten slagen van deze doorontwikkeling kunnen we niet alleen. Samenwerking tussen de negen gemeenten onderling maar ook tussen gemeenten, zorgaanbieders en andere partners binnen en buiten de keten is essentieel om tot een geactualiseerd en toekomstbestendig beschermd woonaanbod te kunnen komen in onze regio.

Goed om vooraf te weten

- De voorbereiding op de doorcentralisatie is landelijk en regionaal al ingezet. Deze regiovisie bouwt daarop voort, sluit aan bij wat wordt ontwikkeld en zet de volgende stap.
- In deze regiovisie beogen we de ontwikkelingen in verschillende (lopende) trajecten zoals de visie van Opvang naar wonen, de agenda Huisvesting Kwetsbare Groepen en in ontwikkeling zijnde lokale woon- en zorgvisies met elkaar te verbinden en de effecten ervan te versterken.
- Keuzes en uitkomsten van de verschillende opgaven kunnen (deels) op elkaar van invloed zijn.
- Dit vraagstuk hangt nauw samen met andere complexe vraagstukken en autonome ontwikkelingen. Onder andere: het aantal economische daklozen groeit, de toegang tot de Wlz wordt ingeperkt, er is een woningtekort en er is een opvangcrisis. Echter, gezien de complexiteit van al deze vraagstukken afzonderlijk, is het helpend ze ook af en toe op te knippen in stukjes en ze eerst afzonderlijk te bezien. Om ze daarna weer samen te voegen.
- Middels deze regiovisie stellen we onze gedeelde visie op de toekomst van beschermd wonen vast. We vragen de negen gemeenten nu niet om onomkeerbare keuzes te maken.
- De komende vier jaar monitoren we de ontwikkelingen van beschermd wonen en onderzoeken we de effecten van de aangescherpte focus op de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis.
- In het vierde jaar zullen we de negen gemeenten op basis van de vergaarde data en ervaringen een aantal scenario's voorleggen om te komen tot een keuze over de vorm van de samenwerking en verdeling in verantwoordelijkheden tussen regio en lokaal. Een financiële uitwerking zal onderdeel uitmaken van de voor te leggen scenario's.

1 Aanleiding

In 2015 werd de “nieuwe” wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ingevoerd. De invoering van deze wet ging gepaard met een decentralisatie van taken. Met andere woorden, de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van mensen die niet of niet volledig op eigen kracht voor zichzelf kunnen zorgen werd overgedragen van het rijk naar de lokale gemeenten.

Concreet betekende dit dat ondersteuningsvormen zoals dagbesteding of begeleiding hierdoor een lokale, gemeentelijke verantwoordelijkheid werd. Ook voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang gold de decentralisatie. Voor deze ondersteuningsvormen is echter een belangrijk verschil gemaakt tussen de wettelijke verantwoordelijkheid, de financiële verantwoordelijkheid en de uitvoering en organisatie. Hoewel elke gemeente zelf verantwoordelijk werd voor het bieden van beschermd wonen en opvang aan zijn eigen inwoners, werd de uitvoering en het budget ondergebracht binnen een centrumgemeente constructie. In onze regio¹ is Dordrecht als centrumgemeente op dit moment financieel verantwoordelijk

voor het organiseren van beschermd wonen en opvang. Naast de verschuiving in verantwoordelijkheden kregen gemeenten de inhoudelijke opdracht om vanuit de veranderende maatschappelijke blik op langdurige zorg (zo lang mogelijk thuis blijven, eigen regie) en met het oog op de financiële houdbaarheid, de kwaliteit van het aanbod te verbeteren en een verandering in denken en gedrag op gang te brengen.

Decentralisatie beschermd wonen

Om de gewenste ontwikkelingen voor beschermd wonen nadrukkelijker richting te geven verscheen in 2015 het adviesrapport “Van beschermd wonen naar beschermd thuis” van de commissie Dannenberg². In dit rapport werd gesteld dat zowel stevige inhoudelijke als ook stelselwijzigingen nodig waren om de ondersteuning te verbeteren. De inhoudelijke focus moest worden verlegd naar preventie, herstel, betere aansluiting bij de lokale ondersteuningsketen en het behouden van zelfstandigheid om zo vaker (beschermd) thuis kunnen (blijven) wonen.

Daarnaast concludeerde de commissie dat een nieuw verdeelmodel (het objectief verdeelmodel) en een verdere decentralisatie van de beschikbare middelen voor beschermd wonen noodzakelijk zijn om de effectiviteit van de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis te vergroten. Om te voorkomen dat de keuzevrijheid van inwoners zou worden beperkt door de financiële decentralisatie werd tot slot een verschuiving in de financiële verantwoordelijkheid voor mensen uit andere gemeenten voorgesteld. Hierdoor is niet langer de gemeente van vestiging maar de gemeente van herkomst financieel verantwoordelijk voor iemand die beschermd gaat wonen. Dit noemen we het woonplaatsbeginsel.

Doordecentralisatie beschermd wonen

In 2020 werd aangekondigd dat de werkwijze voor beschermd wonen conform het advies zou gaan veranderen³. Het invoeren van de wetswijziging staat momenteel (april 2025) gepland voor 1 januari 2026. Met de invoering van de zogenoemde “doordecentralisatie beschermd wonen” wordt Beschermd

¹ Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht

² Adviescommissie Toekomst beschermd wonen in opdracht van de Vereniging Nederlandse Gemeenten, 11 november 2015

³ Maatschappelijke opvang blijft onder centrumgemeente constructie bestaan

wonen volledig gedecentraliseerd en komt de huidige rol van de centrumgemeente te vervallen. De BW middelen die de centrumgemeente nu ontvangt zullen gefaseerd worden afgebouwd. Gelijktijdig zullen de middelen volgens het nieuwe verdeelmodel gefaseerd overgaan naar de individuele gemeenten. Zij worden daarmee ook financieel verantwoordelijk voor het organiseren van beschermd wonen voor de eigen inwoners.

Wat betekent dit voor onze regio?

Het realiseren van een toekomstbestendig aanbod en een succesvolle doordecentralisatie van beschermd wonen vragen om goede voorbereiding. Hoewel we in deze regio al mooie stappen hebben gezet in de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis zijn we er nog niet. Aanvullende inzet op zowel de beweging als ook de voorbereiding op de impact van de stelselwijzigingen en het creëren van de juiste randvoorwaarden zijn noodzakelijk. Hoewel we ons er van bewust zijn dat de wetswijziging in de eerste plaats vooral een rijksoverheidskwestie is, heeft het ook impact op de bredere keten, van onze inwoners en zorgaanbieders tot woningcorporaties en de gemeentelijke samenwerking binnen de regio.

De regiovisie die nu voor u ligt is tot stand gekomen om richting te geven aan de veranderingen en vanuit de regionale kleur de beweging naar beschermd thuis kracht bij te zetten.

1.1 Leeswijzer

Deze regiovisie bestaat uit vijf hoofdstukken. We starten in **hoofdstuk één** met de aanleiding. Waarom stellen we een regiovisie op? In **hoofdstuk twee** bespreken we het huidige zorglandschap beschermd wonen en staan we stil bij de voornaamste ontwikkelingen van de afgelopen jaren. In **hoofdstuk drie** kijken we vooruit. Hoe zorgen we ervoor dat we de beweging in onze regio tot een succes maken en we ons beschermd wonen aanbod klaar maken voor de toekomst. Middels een aantal uitgangspunten wordt beschreven hoe we als regio richting geven aan deze punten. In **hoofdstuk vier** staan we stil bij de manier waarop we met elkaar samenwerken en het belang van samenwerking in de toekomst. Tot slot bieden we in **hoofdstuk vijf** een doorkijkje naar de uitvoeringsagenda en beschrijven we wat we in de aanloop naar de invoering van de wetswijziging zullen ondernemen om de invoering optimaal voor te bereiden. ●

2 Waar staan we nu

2.1 Beschermd wonen

Beschermd wonen is voor iedereen van 18 jaar en ouder die door psychische, sociale of maatschappelijke problemen dag en nacht (24/7) hulp nodig heeft. Zo beschrijven we beschermd wonen aan onze inwoners. Maar wat houdt beschermd wonen nu precies in? Wie doet een beroep op beschermd wonen, wat voor voorzieningen gebruiken zij en wat bieden we op het moment aan binnen onze regio aan?

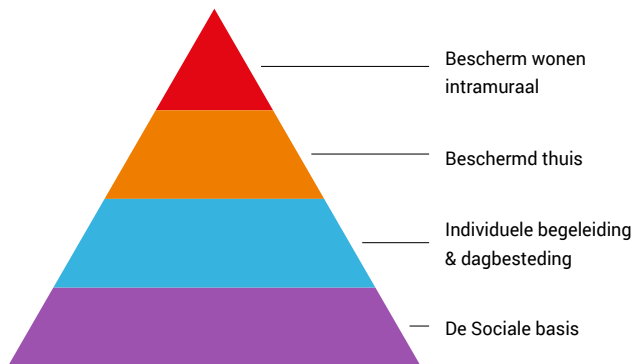
De groep inwoners die gebruik maakt van beschermd wonen is divers. Niet alleen de psychiatrische problematiek, maar ook de sociaal maatschappelijke of culturele achtergrond en de zwaarte van de hulpvraag kunnen sterk verschillen. Deze verschillen in ondersteuningsbehoeftes vragen om maatwerk en de beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod. In onze regio bieden we momenteel beschermd wonen in zowel een intramurale als extramurale setting aan. Daarnaast ontwikkelen we steeds meer alternatieve varianten. Het uitgangspunt is daarbij steeds om te kijken naar manieren om onze kwetsbare inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen laten wonen. Denk bijvoorbeeld aan een voorziening waarbij de inwoner semi-zelfstandig in een extramurale woonvorm woont met ondersteuning in nabijheid of op afroep. Ook ondersteuning bij het wonen in de eigen woning is inmiddels mogelijk. We maken

hierbij onderscheid op grond van een aantal factoren om te bepalen wat voor soort ondersteuning het meest passend is bij de betreffende persoon. In hoofdstuk drie gaan we nader in op de verschillende factoren en bespreken we de ontwikkeling van deze voorzieningen vanuit de agenda Huisvesting kwetsbare groepen (HKG).

2.2 Beschermd wonen in het huidige zorglandschap

De verschillende soorten beschermd wonen maken onderdeel uit van een brede keten aan zorg en ondersteuningsvormen. De verantwoordelijkheid voor de gehele keten is grofweg onder te verdelen in een viertal wetten: de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Zorgverzekeringswet (Zvw), de Jeugdwet en de Wet langdurige zorg (Wlz). Binnen de keten hebben gemeenten de verantwoordelijkheid voor de Wmo. Hoewel deze afbakening binnen de keten in de praktijk vaak veel onduidelijker is beperken we ons in dit hoofdstuk tot het stuk waar onze directe verantwoordelijkheid en invloed ligt. Om het complexe zorglandschap van beschermd wonen binnen de Wmo beter te kunnen duiden hebben we de samenhang schematisch in een piramide weergegeven. Binnen de piramide onderscheiden we de volgende lagen: de Sociale basis⁴, Individuele begeleiding & dagbesteding⁵, Beschermd thuis⁶ en Beschermd wonen intramuraal⁷. De lagen zijn communicerende vaten, waarbij investering in een bepaalde laag effect heeft op in- door- en

uitstroom in andere lagen. Voor iedere inwoner wordt een eigen afweging gemaakt om te bepalen in welke laag het meest passend is bij de hulpvraag en de overige factoren (conform inschaling in de ZRM). De reis die iemand vervolgens binnen de piramide maakt kan er vervolgens ook heel verschillend uit zien. Een hulpvraag kan klein beginnen. Bijvoorbeeld wanneer iemand door de hoge energieprijzen in de financiële problemen raakt.

Financiële problemen kunnen leiden tot relatieproblemen, scheiding of depressie. Preventie voorkomt escalatie, daarom is een sterke sociale basis nodig waar de inwoner met dit soort vragen naar toe kan. Snel de juiste ondersteuning bieden houdt de hulpvraag klein en voorkomt escalatie naar multi-problematiek. In de **paarse laag** zitten vooral mensen met 'kleine' hulpvragen. Ook hulpvragen inzake bestaanszekerheid en werk kunnen vanuit de sociale basis worden opgepakt. Voor sommige mensen is de ondersteuning vanuit de sociale basis echter onvoldoende. Bijvoorbeeld als iemand niet in staat is tot arbeid, maar wel behoefte heeft aan structuur in zijn week. Dan kan een indicatie voor individuele begeleiding en/of dagbesteding afgegeven worden. Dit is de **blauwe laag** van de piramide. Als één of meerdere maatwerkvoorzieningen onvoldoende zijn om iemand zelfstandig te laten wonen wordt in eerste instantie gekeken naar wat de verdere mogelijkheden voor ondersteuning binnen de woonomgeving zijn. Als thuis wonen geen optie is, wordt gekeken naar de mogelijkheid van een extramurale woonvorm, liefst in de directe woonomgeving van de inwoner.

⁴ Sociale basis, het totaal aan algemene voorzieningen voor (hulp)vragen zonder indicatie, dat beschikbaar is in een wijk of gemeente.

⁵ Individuele begeleiding & dagbesteding: Individuele begeleiding is ondersteuning die is afgestemd op de persoonlijke situatie van de inwoner, in de thuissituatie. Dagbesteding is een vorm van ondersteuning waarbij iemand, afgestemd op de persoonlijke situatie buitenshuis ondersteuning en structuur krijgt aangeboden (veelal) in groepsverband. Beide zijn op basis van een indicatie.

⁶ Beschermd thuis: Extramurale Intensieve begeleiding/ ondersteuning die flexibel inzetbaar is, indien nodig 24 uur per dag, op basis van een indicatie.

⁷ Beschermd wonen Intramuraal: woonvoorziening met 24 uur per dag intensieve begeleiding, op basis van een indicatie.

De **rode laag**, betreft beschermd wonen intramuraal. Net als in de andere lagen van de piramide is ook binnen deze vorm het streven om mensen zo veel als mogelijk binnen of nabij hun eigen omgeving in een intramurale voorziening te ondersteunen. De inhoudelijke hulpvraag is echter altijd leidend. Wanneer het niet lukt om binnen de eigen omgeving een passende woonvorm te vinden zal buiten de directe omgeving of regio naar een geschikte locatie worden gezocht.

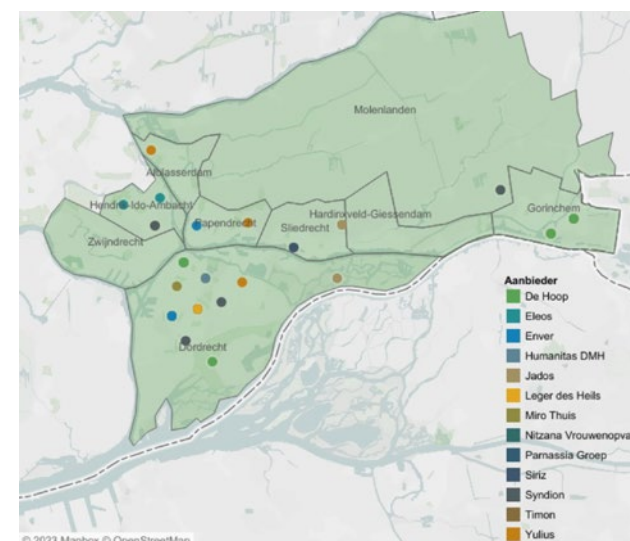
Als we verder inzoomen naar onze regio dan zag het zorgland-
schap er in 2022 als volgt uit uitgaande van onderzoeksrapport
bureau HHM april 2023. In 2022 woonde in de centrumgemeente
regio 374.968 mensen. Van deze inwoners maakte in totaal
452 mensen gebruik van een vorm van beschermd wonen
(221 beschermd wonen intramuraal en 231 beschermd thuis/
extramuraal woonvorm). De grootste groep was tussen de 18 en
34 jaar oud. Binnen deze doelgroep had het grootste deel een

In 2022 maakten 1309 inwoners gebruik van een vorm van dagbesteding en maakten 3025 mensen gebruik van een vorm van Individuele begeleiding. Omdat voor de sociale basis geldt dat dit een algemene voorziening is waar in principe alle inwoners binnen een gemeente gebruik van kunnen maken ontbreken voor deze ondersteuningsvorm harde cijfers. Gezien de algemene toegankelijkheid tot deze ondersteuning spreken we hier over het totale inwoneraantal van de regio (374.968).

Wanneer we kijken naar de in- uit- en doorstroom bewegingen voor beschermd wonen intramuraal en extramuraal dan zien we dat er in 2022 64 inwoners zijn ingestroomd in bw intramuraal en 70 in bw thuis/extramuraal. Tegelijkertijd zijn er 64 mensen uitgestroomd uit bw intramuraal en 77 mensen uit bw thuis/extramuraal. Er zijn 18 mensen van intramuraal doorgestroomd naar extramurale zorg. Andersom zijn er 6 mensen van extramurale zorg doorgestroomd naar intramurale zorg. We zien in 2022 dat

Ondersteuningsmogelijkheden in de regio

Op dit moment zijn in onze regio 13 beschermd wonen klassiek en beschermd thuis aanbieders gecontracteerd. Deze aanbieders zitten verspreid over de regio met een concentratie in Dordrecht.

De overzichtskaart laat het aantal locaties per gemeente zien. (Peildatum 2022⁸).

⁸ Uit Zorglandschap Beschermd wonen en Opvang, Bureau HHM, april 2023

Deze dertien instellingen bieden verschillende vormen van beschermd wonen en beschermd thuis aan op in totaal 21 locaties in onze regio. Daarnaast zijn er inwoners die een indicatie ontvangen voor beschermd thuis (extramurale BW) binnen de eigen woning. Binnen klassiek beschermd wonen hebben bewoners geen eigen voordeur. Ze hebben wel een eigen (slaap)kamer en maken verder gebruik van gedeelde voorzieningen zoals een keuken, badkamer en huiskamer. Binnen beschermd thuis zijn verschillende varianten mogelijk. Zo zijn er vormen waarbij bewoners een eigen voordeur hebben of met een andere bewoner de voordeur delen. Ook zijn er locaties waar kleine groepjes mensen geclusterd samenwonen. Een groot aantal van de instellingen biedt ondersteuning aan een combinatie van Wmo en Wlz cliënten. De populatie is op sommige locaties specifiek, zo is er een tussenvoorziening voor vrouwen en een speciale voorziening voor mensen met autisme. Daarnaast is sprake van diversiteit in de identiteit van de verschillende aanbieders. Er zijn verschillende instellingen met een uitgesproken christelijke identiteit. De zwaarte van de ingezette indicaties kan per locatie verschillen. Afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte kunnen verschillende indicaties worden afgegeven. Alle indicatiesoorten kunnen momenteel worden gedifferentieerd in zorgzwaarte tussen licht, midden en zwaar.

2.3 Parallele ontwikkelingen

Zoals eerder beschreven maakt de ondersteuningscategorie beschermd wonen onderdeel uit van een breed zorglandschap met verschillende wetten, verantwoordelijke instanties en ketenpartners. Maar ook buiten het directe zorglandschap is er sprake van een grote diversiteit aan beleidsterreinen en aandachtsgebieden die indirect op het functioneren van de beschermd wonen schakel in de keten van invloed zijn. Een aantal van de belangrijkste onderwerpen zijn; maatschappelijke opvang, de woningmarkt, de wet langdurige zorg, de zorgverzekeringswet en de jeugdwet. Voor al deze onderwerpen geldt dat de beschikbaarheid van de voorzieningen binnen deze domeinen onder druk staan. Het is daarom belangrijker dan ooit dat we beschermd wonen niet in een vacuüm bekijken maar dat we meer integraal naar het vraagstuk kijken. Daarom beschrijven we hieronder de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen en specifieke knelpunten in aanpalende dossiers.

Maatschappelijke ontwikkelingen en de druk op het systeem

Binnen de Wmo verwachten we de komende jaren een toename van zorgvragers. Niet alleen de dubbele vergrijzing en het dreigende tekort aan mantelzorgers maar ook andere ontwikkelingen binnen onze samenleving dragen bij aan deze verwachte stijging. We zien bijvoorbeeld een toename in eenzaamheids-

problematiek en in mentale problemen als gevolg van de prestatie maatschappij. Door de druk op de GGZ zien we onder andere een toename aan verwarde personen en personen met onbegrepen gedrag. Ook zien we dat mensen met veel zwaardere problematiek in beeld komen omdat er in een eerder stadium geen hulp beschikbaar was. Ook de toenemende polarisatie in de samenleving en de groeiende kloof tussen arm en rijk spelen een belangrijke rol in de afname van de sociale cohesie en onze bereidheid om naar elkaar om te kijken. Daardoor zijn mensen sneller aangewezen op meer formele vormen van zorg.

Maatschappelijke opvang

Binnen de Maatschappelijke opvang zien we dat de doelgroep breder wordt: van 'klassiek' daklozen naar steeds meer jongeren en gezinnen. Ook zijn er meer 'economisch' daklozen en neemt bij de populatie binnen de opvang de complexiteit van de problemen toe. Mede door het vastlopen van de woningmarkt zien we dat de door- en uitstroom steeds moeilijker wordt. Ook zien we regelmatig dat pas na een aantal maanden wordt bekeken of iemand nog een andere vorm van ondersteuning, zoals een beschermde woonvorm, nodig heeft. Hierdoor verblijven kwetsbare mensen regelmatig (te) lang binnen de opvang. Gezien de diversiteit van de populatie binnen de opvang loopt men het risico dat klachten verergeren, met alle gevolgen van dien. Om dit probleem te ondervangen wordt gewerkt aan de invoering van een triage aanpak waarbij mensen in de opvang binnen de eerst 6 weken een

keukentafelgesprek krijgen. Op het moment dat een ander type indicatie dan passend blijkt zal deze worden afgegeven. Met deze insteek hopen we de doorstroom te bevorderen en de doelgroep binnen de opvang scherper te kunnen afbakenen.

Voor uitgebreide informatie over de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen we naar de Visie van opvang naar wonen 2020-2025.

Zorgverzekeringswet

In 2022 zijn het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) in het leven geroepen met als doel de huidige gezondheidszorg te verbeteren. Het IZA richt zich er specifiek op de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. Om de zorg toekomstbestendig te maken zal naast investeringen vanuit gemeenten ook moeten worden gewerkt aan de regionale samenwerking met zorgverzekeraars. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) richt zich op het verbeteren van deze samenwerking om tot een gezondere samenleving te komen.

Binnen onze zorgkantoorregio (Waardenland) is tussen de prevalentie zorgverzekeraar (VGZ), zorgkantoor en de gemeenten inmiddels een regionale samenwerkingsagenda opgesteld met een focus op GGZ, ouderenzorg en preventie. Uit de eerste analyses blijkt dat in onze regio de wachttijden voor behandelingen van een aantal psychiatrische stoornissen⁹ hoger liggen dan het landelijk gemiddelde. Voor de behandeling van verslavingsproblematiek is de wachttijd zelfs het dubbele van het landelijk gemiddelde. Het is in het belang van onze inwoners, maar zeker ook in ons belang als regio om deze wachttijden naar beneden te brengen en zo mogelijke escalatie en inzet van duurdere zorg- en ondersteuningstrajecten in te voorkomen. Vanuit de samenwerkingsagenda wordt daarom door zorgverzekeraars ingezet op samenwerking tussen zorgaanbieders, om wachtlijsten en wachttijden te verminderen.

Voor uitgebreidere informatie over de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen we naar de samenwerkingsagenda regio Waardenland van VGZ en de gemeenten.

Wet langdurige zorg

Sinds 1 januari 2021 hebben inwoners die blijvend intensieve geestelijke gezondheidszorg binnen een beschermde woonvorm nodig hebben, toegang tot de Wet langdurige zorg (Wlz). Inmiddels is gebleken dat de groep die vanuit de Wmo is overgestapt

naar de Wlz veel groter is dan van tevoren werd ingeschat. Als gevolg hiervan zijn de kosten voor de Wlz de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen en is de betaalbaarheid van de GGZ binnen de Wlz verder onder druk komen te staan. Om de aanhoudende hoge instroom te remmen zijn aanvullende afspraken gemaakt tussen MIND, de Nederlandse GGZ, Valente, ZN en de VNG. Door reeds bestaande toegangscriteria scherper te gaan toetsen verwacht het CIZ deze instroom sterk te verminderen. Om scherper in beeld te krijgen wat de mogelijke gevolgen van de strengere toetsing voor onze regio zouden kunnen zijn is een eerste analyse gemaakt van de vijf grootste Wlz zorgaanbieders in de regio Waardenland. Hieruit komt naar voren dat we in onze regio al een zeer zorgvuldige afweging maken voordat we iemand doorverwijzen naar de Wlz. In de meeste gevallen worden de aanvragen die aanbieders daarna doen gehonoreerd. Ondanks dat het er op lijkt dat we in onze regio voldoende kritisch kijken naar wanneer we iemand aanmelden, en onze instroomcijfers daarmee al laag zijn in vergelijking met andere regio's, is het goed mogelijk dat het CIZ in de toekomst het beleid verder zal aanscherpen met de nodige gevolgen voor de Wmo als gevolg.

Voor uitgebreidere informatie over de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen we naar de Kamerbrief van 14 april 2023, Ontwikkelingen ggz in de Wet langdurige zorg.

⁹ Bipolaire stoornis, neurocognitieve stoornissen, schizofrenie, depressie, somatische symptoomstoornissen en diagnose onbekend

Woonzorgvisie en huisvesting kwetsbare groepen

Iedereen heeft recht op een dak boven zijn hoofd. We richten ons daarom zoveel mogelijk op het voorkomen dat inwoners hun woonplek kwijt raken. Wie door omstandigheden toch dakloos raakt bieden we een goede, veilige maar wel tijdelijke woonplek. Daarnaast richten we ons op het bieden van ondersteuning met als doel iemand zo snel mogelijk, weer zelfstandig onder een eigen dak te kunnen laten wonen. Wanneer dit niet direct haalbaar is door aanvullende hulpvragen op andere leefgebieden kan een tussenvoorziening vanuit opvang of passend vorm van beschermd wonen tijdelijk uitkomst bieden. Naast de aandacht voor deze kwetsbare groep hebben we ook nadrukkelijk oog voor de veiligheid en leefbaarheid van onze stad voor de overige inwoners. Dus ook degenen die in de buurt van een opvang- of tussenvoorziening wonen.

Voor uitgebreidere informatie over de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen we naar de Agenda Huisvesting Kwetsbare groepen 2021-2022 en de HHM Rapportage uit 2023.

Jeugdwet

Door een toename van zorgvragen staat ook de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van voorzieningen in de Jeugdwet onder druk. Om voor dit complexe probleem naar een oplossing te zoeken is in samenwerking tussen rijk, gemeenten, cliëntorganisaties en aanbieders de “Hervormingsagenda Jeugd” opgesteld. Een belangrijke wijziging die in de hervormingsagenda staat is dat er langdurig zal worden geïnvesteerd in de kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulp. Ook worden gemeenten verplicht gesteld om bepaalde specialistische hulp regionaal in te kopen ter bevordering van de beschikbaarheid en continuïteit van hulp. Binnen de hervormingsagenda staat tevens omschreven dat we de reikwijdte van de jeugdwet gaan beperken. Dit zien we als een kans om de kosten te kunnen drukken, daarom willen we binnen de regio de sociale wijkteam versterken en de doorgaan met beweging van jeugdzorg ‘naar voren’ te halen en er een algemene voorzieningen van te maken. Naar verwachting zal het inperken van de reikwijdte ook gevolgen hebben voor de aansluiting op de Wmo en mogelijk op de instroom in beschermd wonen. De precieze impact is echter nog niet te bepalen.

Voor uitgebreidere informatie over de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen we naar de Hervormingsagenda Jeugd 2023 – 2028 en naar de lokale visie sociaal domein.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in Nederland staat onder druk. In 2022 was er landelijk sprake van een tekort van bijna 28.000 werknemers in de sector zorg en welzijn. Het is de verwachting dat door o.a. de vergrijzing het aantal zorgvragers zal toenemen en hiermee het al bestaande tekort verder zal oplopen tot naar schatting 135.000 medewerkers in 2031. Ook in onze eigen regio geven zorgaanbieders aan dat de tekorten oplopen.¹⁰ Tegelijkertijd verwachten we de komende jaren een stijging in het aantal zorgvragen. Met het oog op deze verwachte stijging is het van groot belang dat we onze processen en werkzaamheden zo efficiënt mogelijk inrichten waardoor we het personeel wat er is zo goed mogelijk inzetten.

¹⁰ Op basis van ABF Research bepaald aan de hand van onder andere cijfers over openstaande vacatures en de spanningsindicator van het UWV.

Lokale visies in de regio

Naast ontwikkelingen gelinkt aan grote landelijke ontwikkelingen zijn er ook lokale Wmo plannen. De meeste gemeenten in onze regio hebben een eigen plan voor de Wmo specifiek of voor het sociaal domein in de breedte. Met de komst van de doordecentralisatie wordt het nog belangrijker dat de lokale voorzieningen in de sociale basis aansluiten bij geïndiceerde voorzieningen zoals Individuele begeleiding, dagbesteding en de (vooralsnog) centrum gemeente voorzieningen. Hieronder volgt een korte uiteenzetting van de rode draad die door alle lokale plannen heen loopt.

Gemeenten in de regio zijn het met elkaar eens dat iedere inwoner toegang moet hebben tot passende ondersteuning. Ook wordt in alle gemeenten geïnvesteerd in een sterke sociale basis. Bij iedere hulpvraag wordt gekeken of deze binnen de sociale basis kan worden opgepakt. Pas als dit onvoldoende passend blijkt wordt gekeken naar een Wmo maatwerk voorziening. Onze regio is divers en het aanbod binnen de sociale basis kan per gemeente verschillen. Daarom is het van belang dat we hoog specialistische zorg op regionaal niveau organiseren en beschikbaar houden. Tegelijkertijd blijven we ernaar streven om mensen zo veel mogelijk binnen hun eigen omgeving te ondersteunen. Wanneer het thuis wonen niet gaat kijken we eerst binnen de regio naar een passende woonplek. Iedere gemeente zal de komende periode blijven werken aan het creëren van een passend woningaanbod, om zo de uitstroom naar zelfstandig wonen te stimuleren.

Voor uitgebreidere informatie over de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen we naar de lokale plannen van de desbetreffende gemeenten.

2.4 Huidige samenwerking tussen gemeenten

Met de decentralisatie (2015) verschoof de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen van het Rijk naar de lokale gemeenten. Dordrecht is als centrumgemeente binnen onze regio verantwoordelijk voor de uitvoering van beschermd wonen. Volgens dit construct hebben we in de regio succesvol met elkaar samengewerkt om beschermd wonen toegankelijk te maken en houden voor onze inwoners. De doordecentralisatie is uitgesteld waardoor bovenstaande samenwerking de komende jaren binnen dezelfde vorm voortgezet zal worden. ●

3 Waar willen we naar toe?

3.1 Van beschermd wonen naar wonen met bescherming

In de voorgaande hoofdstukken concludeerden we al dat er altijd inwoners zullen zijn die (tijdelijk) in meer of mindere mate ondersteuning nodig hebben. Tegelijkertijd stelden we vast dat de druk op de beschikbaarheid, houdbaarheid en betaalbaarheid van diverse voorzieningen, wetten en regelingen toeneemt. Daarmee rijst de vraag hoe we dit dilemma het hoofd kunnen bieden. Want wat we zeker weten is dat we ook in de toekomst ondersteuning willen kunnen blijven bieden aan hen die het echt nodig hebben.

We geloven dat het antwoord op die vraag te vinden is in de doorontwikkeling naar wonen in de wijk (met bescherming) als alternatief voor intramuraal beschermd wonen. We willen af van het idee dat beschermd wonen de oplossing is voor mensen die niet meer volledig zelfstandig kunnen wonen. Dit moet niet langer de standaard, maar de uitzondering worden. Door extramuraal, in de eigen wijk of in de eigen woning alternatieve vormen aan te bieden zorgen we ervoor dat hoog specialistische en complexe ondersteuning in een intramurale woonvorm beschikbaar blijft voor inwoners die dit echt nodig hebben. Deze verdere verschuiving naar wonen in de wijk betekent ook dat we aanvullend zullen moeten investeren in onze de lokale voorvelden

en sociale basis. Alleen als we de juiste balans weten te vinden tussen laagdrempelig, lokaal ondersteuningsaanbod, goede aansluiting op regionale voorzieningen en voldoende aandacht voor de leefbaarheid en veiligheid van alle inwoners in onze wijken heeft deze beweging een echte kans.

In samenspraak met betrokken partijen hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd waarmee we scherper kunnen sturen¹¹ op de ingezette beweging en daarmee te komen tot een toekomstbestendig zorglandschap inclusief een passende rol voor het nieuwe beschermd wonen.

3.2 Uitgangspunten voor een toekomstbestendig ondersteuningsaanbod wonen met bescherming

Algemene uitgangspunten

Wanneer een inwoner met een psychische kwetsbaarheid tijdelijk niet in staat is om zelfstandig te wonen kan een beroep worden gedaan op beschermd wonen. We ondersteunen mensen het liefst binnen hun eigen omgeving. Dit kan variëren van zorg binnen de eigen woning tot zorg binnen de regio. In enkele uitzonderlijke gevallen zullen we voor passende ondersteuning uitwijken naar een bovenregionale of landelijke voorziening.

Om zo goed mogelijk, dichtbij huis te kunnen aansluiten bij wat onze inwoners nodig hebben is uitbreiding en diversifiëring van het aanbod in beschermd wonen varianten noodzakelijk. We willen daarbij een kanteling maken van beschermd wonen in de klassieke zin naar een focus op wonen met bescherming (thuis). In sommige gevallen zullen we hiervoor buiten de gebaande paden (maar altijd binnen de financiële kaders) moeten gaan, om zo passend mogelijk te kunnen ondersteunen.

¹¹ Omdat het een domein is wat constant in beweging is houden we ruimte om tussentijds bij te sturen als de situatie daar om vraagt.

We werken met elkaar vanuit de volgende algemene uitgangspunten:

- Inwoners met een psychische kwetsbaarheid wonen zo lang en zo zelfstandig als mogelijk in hun vertrouwde omgeving en woning.
- Beschermd wonen vanuit de Wmo is in principe tijdelijk¹², maar we weten dat bij een deel van de huidige populatie wel levenslang en levensbreed een vorm van beschermd wonen nodig is.
- Lichte ondersteuning waar mogelijk, intensieve ondersteuning waar nodig.
- Het lokale en regionale ondersteuningsaanbod zijn samen dekkend, zodat er voor iedereen een passend ondersteuningsaanbod is in de regio.
- We zoeken de mogelijkheden voor de meest passende ondersteuning, buiten de gebaande paden, binnen de financiële ruimte

Naast deze algemene uitgangspunten hebben we hieronder ook een aantal specifieke uitgangspunten gedefinieerd waar we ons de komende jaren op zullen gaan richten.

Voorveld: de lokale basis als anker

Als iemand (tijdelijk) hulp nodig heeft is dat meestal als eerste zichtbaar voor de directe omgeving. Het is daarom essentieel dat we onze inwoners in staat stellen om in een vroeg stadium, dichtbij huis, laagdrempelig hulp te vragen en te ontvangen. Bijvoorbeeld door aan te kloppen bij een wijkteam of andere locatie in de wijk waar ondersteuning beschikbaar is. De aanwezigheid van een stevige aanbod vanuit de sociale basis in iedere gemeente in de regio is randvoorwaardelijk. Een laagdrempelige toegang, snelle en passende ondersteuning en goed op- en afschalen van ondersteuning behoren tot de mogelijkheden. Daarnaast is speciale aandacht voor vroeg signalering en inzet op preventie wenselijk.

Niet alleen aan de start van een ondersteuningstraject maar ook bij uitstroom naar zelfstandig wonen is een goed functionerende sociale basis van groot belang. Om inwoners succesvol, duurzaam te laten uitstromen is het in eerste instantie belangrijk om te weten binnen welke gemeente de inwoner gaat uitstromen. Lokale gemeenten zullen vervolgens een pro-actievere houding moeten aannemen. Bijvoorbeeld door te kijken waar vanuit de sociale basis beter kan worden aangesloten bij onze inwoners die beschermd wonen of bij inwoners die zich vanuit beschermd wonen in onze gemeenten gaan vestigen.

Gemeenten verschillen in identiteit, populatie en diversiteit in hulpvragen. Het is dan ook logisch dat de exacte invulling van de lokale sociale basis per gemeente verschilt. Binnen de regio is het echter van belang dat de verschillen niet te groot zijn en dat in elke gemeente een gelijkwaardig ondersteuningsaanbod beschikbaar is. We spreken daarom met elkaar af dat elke gemeente minimaal een vergelijkbaar basis ondersteuningsaanbod biedt. De details werken we nader met elkaar uit in de uitvoeringsagenda.

Uitgangspunten over hoe het voorveld zou moeten worden ingericht:

- Elke gemeente is en blijft verantwoordelijk voor de ondersteuning van de eigen inwoners: preventief, tijdens en bij uitstroom uit wonen in een instelling;
- Voorkomen is beter dan genezen. Elke gemeente investeert in een toegankelijk, stevige sociale basis aan lokale voorzieningen. Zo maken we zelfstandig wonen ook voor meer kwetsbare inwoners mogelijk.

¹² Op dit moment is het tijdelijk. Gezien de onzekerheden en ontwikkelingen in de WLZ zou dit op termijn kunnen gaan veranderen.

Toegang: Toegang tot en ondersteuning tijdens Beschermd wonen

Inwoners weten zelf vaak heel goed wat er nodig is voor hun herstel, ook als ze met zeer complexe vragen aankloppen. Het is belangrijk dat we hen de ruimte geven om hierin keuzes te kunnen maken. Met andere woorden, de inwoner heeft de regie. Dit betekent echter niet dat we er van uitgaan dat iedereen instaat is deze afwegingen volledig zelfstandig te maken en dat men dus geen hulp nodig heeft, maar wel dat we de inwoner zoveel mogelijk de ruimte bieden om keuzes te maken die bij hem passen en daardoor soms ook buiten de 'norm' kunnen vallen. Het is aan ons om binnen de mogelijkheden zo goed mogelijk aan te sluiten bij het perspectief van de inwoner, te stabiliseren, ontwikkelen en zo bij te dragen aan een duurzame uitstroom.

Om bovenstaande te realiseren werken we met elkaar vanuit de volgende uitgangspunten:

- Het gehele proces, van toegang tot uitstroom, sluit aan bij het perspectief van de inwoner
- Inwoners hebben zelf regie over het hersteltraject om weer zelfstandig te kunnen wonen.

Uitstroom: Duurzame uitstroom door een geschikte woonplek

De stap naar zelfstandigheid kan groot en overweldigend voelen. Zeker wanneer iemand voor een langere periode in een beschermde woonvorm is verbleven. We onderkennen het belang en de kracht van een goed sociaal netwerk. Zowel tijdens het verblijf als bij de voorbereiding op de uitstroom. Om de kans te vergroten dat mensen succesvol en duurzaam uitstromen zetten we al in een vroeg stadium tijdens het verblijf in op actievare begeleiding bij en stimulering van het (behoud van het) sociale netwerk van cliënten. Van begeleiders verwachten we een meer proactieve aanpak om dit te stimuleren en faciliteren. Hierbij kan worden gedacht aan het helpen organiseren van een bezoek aan een vriend of familielid maar ook aan het leggen van contact met het sociale team in de gemeente waar iemand naar terug zal keren.

Naast een stabiel netwerk is de beschikbaarheid van een (eigen)woning van wezenlijk belang om de doorstroom naar zelfstandig wonen mogelijk te maken. Het huidige tekort aan woningen belemmert de doorstroom binnen beschermd wonen. Onnodig wachten kan zorgen voor een opleving, of het ontstaan van problemen. Daarbij maakt het dat er een plek bezet blijft, ten koste van iemand die deze vorm van intensieve zorg wel nodig heeft. Woningen, voorrang bij uitstroom naar wonen en woonlocaties creëren zijn binnen de regio een belangrijk thema. Alle gemeenten in de regio moeten hier actief mee aan de slag.

De Agenda Huisvesting Kwetsbare groepen is de regionale agenda waarin de afspraken vastliggen voor deze doelgroep. Daarnaast moeten de lokale woonzorgvisies een belangrijke bijdrage gaan leveren in dit vraagstuk.

Om bovenstaande te realiseren werken we met elkaar vanuit de volgende uitgangspunten:

- Werken vanuit actieve verbinding tussen de woonvorm en lokale mogelijkheden op de plek waar je (weer) gaat wonen is randvoorwaardelijk voor een goede terugkeer en wordt voor uitstroom al opgebouwd
- Elke gemeente neemt actief deel aan het realiseren en aanbieden van passende woonvoorzieningen en woonruimte vanuit de Agenda Huisvesting Kwetsbare groepen. Zo zorgen we er samen voor dat onze inwoners in de eigen omgeving zo zelfstandig mogelijk kunnen blijven wonen.

Passende ondersteuning: Samen werken in de regio

Vanaf de eerste hulpvraag (vroeg signalering/ambulante inzet in de sociale basis) tot aan uitstroom of bij een terugval is het belangrijk dat de vervolgstappen goed op elkaar aansluiten. We hebben het in Nederland knap ingewikkeld ingericht. Deze ingewikkelde rolverdeling zorgt te vaak voor onnodige problemen en vertraging in het ontvangen van de juiste hulp. In de tussentijd blijft de hulpvraag onverminderd of wordt de noodzaak zelfs groter.

We streven ernaar om al onze inwoners een passend ondersteuningsaanbod te kunnen bieden waarbij gemakkelijk kan worden op- of afgeschaald. De financiële verantwoordelijkheid moet daarbij van ondergeschikt belang zijn. Dit vraagt flexibiliteit van alle betrokkenen in de keten. Van gemeenten, inkopers en Wmo consulenten tot zorgaanbieders en sociale teams. De behoefte aan een betere aansluiting van de verschillende ondersteuningsvormen onderstreept het belang van goede samenwerking en regionale inkoop. Ook vraagt dit om ruimte voor innovatie. We denken dan bijvoorbeeld aan de mogelijkheid om zorgaanbieders meer zekerheid te geven door meerjarig te financieren.

Naast flexibiliteit van de zorg gaat passende ondersteuning soms ook over een heel specifiek zorgaanbod. Denk bijvoorbeeld aan specialistische ondersteuning aan mensen met autisme. Dit soort voorzieningen zijn voor een kleine groep van groot belang maar hebben niet de schaalgrootte om in iedere afzonderlijke gemeente te faciliteren. Om ook inwoners met een meer specialistische ondersteuningsvraag te kunnen ondersteunen is regionale samenwerking essentieel. Alleen zo kunnen we de kwaliteit waarborgen en een zo dekkend mogelijk aanbod realiseren.

Bovenstaande wordt vertaald in onderstaande uitgangspunten:

- Kwalitatief hoogwaardige en passende ondersteuning voor een kleine kwetsbare groep vereist regionale inkoop en uitvoering van intramurale ondersteuning en extramurale ondersteuning inclusief huisvesting;
- Het regionale aanbod is flexibel genoeg om tijdelijk en kortdurend op te schalen, om (dreigende) toename van problematiek op te vangen. Waar mogelijk binnen de bestaande woonplek.

4 Wat is daarvoor nodig?

4.1 Verantwoordelijkheden nemen en verdelen

De beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis heeft ook gevolgen voor het regionale versus lokale aanbod. Wat is er beschikbaar in de eigen gemeente en wanneer moet er worden uitgeweken naar een regionale of zelfs bovenregionale ondersteuningsvorm. Met de wetswijziging dreigt het duidelijke onderscheid in de verantwoordelijkheid zoals we die nu kennen (BW valt onder de centrumgemeente) te vervagen. Tegelijkertijd blijft de vraag naar hoog specialistische ondersteuning bestaan. Het is niet reël om dit soort aanbod in elke lokale gemeente te faciliteren.

De wetswijziging beoogt de rol van lokale gemeenten te vergroten door de middelen rechtstreeks naar de lokale gemeenten over te hevelen. Hoewel de financiële bijdrage van het Rijk dus naar de individuele gemeenten zal overgaan stelt de VNG dat een gedecentraliseerd systeem alleen verantwoord is als er sprake is van een krachtige regionale samenwerking. Gemeenten hebben daarom een aantal niet vrijblijvende afspraken met elkaar vastgelegd in de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO). In de NvO maken gemeenten richtinggevende afspraken met elkaar over wat zij als regio samendoen op het gebied van beschermd wonen én hoe dit lokaal en bovenregionaal is verbonden. Een van deze afspraken is dat regio's samen met professionals, inwoners en ketenpartijen moeten komen tot een regiovisie. Ook binnen de veranderende context blijft goede regionale samenwerking dus van groot belang.

4.2 Financiële samenwerking en risicobeheersing

Vanaf 2026 krijgen gemeenten stapsgewijs zelf de financiën voor BW. Naar verwachting is er in de loop van 2025 meer duidelijkheid over de precieze financiële effecten van de invoering van het woonplaatsbeginsel. Hoogstwaarschijnlijk zal een afbouwperiode van vijf jaar worden gehanteerd waarbij de middelen aan de individuele gemeenten tegelijkertijd opgebouwd worden. Parallel aan deze ontwikkeling zal dan ook het financiële verdeelmodel veranderen van historisch naar objectief. Zoals het er nu uitziet verwachten we dat dit voor ons betekent dat het overschot zal teruglopen naar ongeveer nul.

Gelet op de verschuiving in de financiën wordt het voor gemeenten in theorie gemakkelijker om de middelen in te zetten om cliënten lokaal passender te kunnen ondersteunen. Tegelijkertijd zullen afspraken moeten worden gemaakt over de bekostiging van regionale voorzieningen voor beschermd wonen en de regionale uitvoeringskosten zoals toegang, inkoop, beleidsontwikkeling, etc. Ook zal er nadrukkelijk moeten worden nagedacht over de bekostiging van maatschappelijke opvang aangezien we het te kort daar bij het wegvallen van het overschot op BW daar niet langer uit zullen kunnen.

Bij het opstellen van verdeelsleutels dient rekening gehouden te worden met de fasering van de afbouw van de huidige BW-populatie. Daarnaast zullen inwoners die uitstromen uit intramuraal beschermd wonen voorzieningen in sommige gevallen terecht komen in de gemeente waar deze voorziening

staat in plaats van dat zij terugkeren naar de gemeente van herkomst. Dit omdat zij hier een sociaal netwerk hebben opgebouwd waardoor herstel hier kansrijker is. Dit vraagt om goede afspraken over de financiering van de begeleiding van deze inwoners.

4.3 Data gestuurd werken

We schrijven visies, maken inschattingen, begrotingen en plannen en aan het eind evalueren we hoe het daadwerkelijk is verlopen maar er werd tot nu toe nog onvoldoende langdurig gemonitord. Nu middelen schaarser worden en de hulpvraag onverminderd hoog blijft wordt het steeds belangrijker om ons beleid ook door data te laten sturen. Om inzichtelijk te maken wat werkt en waar bijsturing of een extra impuls noodzakelijk is, zullen we de komende jaren meer data gedreven gaan werken met behulp van een data dashboard. Binnen dit dashboard wordt alle data rondom beschermd wonen verzameld en geanalyseerd. Zo kunnen we over een periode van meerdere jaren beter monitoren wat de effecten, trends en bewegingen zijn. Op basis van deze cijfers kunnen we beter evalueren en goed onderbouwd voorspellingen over de komende jaren doen en keuzes maken over de regionale financiële samenwerking.

We willen de komende vier jaar gaan monitoren op de volgende thema's:

- Instroom, uitstroom en doorstroom van klassiek beschermd wonen en beschermd thuis
- De ondersteuningsduur voor klassiek beschermd wonen en beschermd thuis
- Aantal terugkerende cliënten
- Gemeente van herkomst versus uitstroom gemeente
- Financiële effecten

Jaarlijks zullen de cijfers bekeken en besproken worden met zowel de bestuurders als de zorgaanbieders. De cijfers geven een deel van het verhaal, ze geven inzicht in trends. Het blijft natuurlijk altijd van belang om aandacht te hebben voor het achterliggende verhaal om zo een compleet beeld te krijgen. Op basis van de cijfers kan je wel gerichtere vragen gaan stellen.

Door bovenstaande te monitoren hebben we na vier jaar een goede onderbouwing van de effectiviteit van BW en BT. We kunnen de bewegingen tussen laag A en B van de piramide goed in beeld brengen. We weten van de nieuwe cliënten wat de woonplaats van herkomst is. Op basis daarvan kunnen we een inschatting maken wat de gevolgen zullen zijn op het moment dat het objectief verdeel model in werking gaat. We kunnen analyseren op welke vorm van samenwerking binnen de regio het meest effectief is en zo goed onderbouwde keuzes maken.

4.4 Kritische blik op de productstructuur

In het verleden hebben we onze producten, indicaties, kostprijzen en werkwijze steeds geprobeerd aan te passen aan de huidige tijd. Ook nu zullen we opnieuw moeten kijken naar de bestaande producten. Een belangrijke overweging daarbij is of de producten wel voldoende ondersteunend zijn aan de beweging die we willen maken. Dit vraagt om flexibiliteit van aanbieders en kan ook leiden tot een aanpassing in prijsafspraken. We zijn in 2023 al gestart met het evalueren van het huidige product beschermd wonen extramuraal. In 2024 en 2025 zijn hierop al bw producten aangepast. We blijven dit kritisch monitoren. Indien nodig zullen we producten opnieuw aanpassen als de ontwikkelingen daar om vragen.

4.5 Contractering en handhaving

De uitgangspunten zullen worden verankerd in onze werkwijzen. Dit houdt onder andere in dat we in de contractering actief zullen gaan wegen hoe aanbieders bijdragen aan de uitgangspunten. Contractmanagers zullen vervolgens actief gaan monitoren of aanbieders vanuit de uitgangspunten werken. Wanneer hier bij herhaling niet of onvoldoende aan wordt voldaan zullen we handhavingsmaatregelen toe passen. De exacte uitwerking van de te nemen maatregelen zal nader worden uitgewerkt in de uitvoeringsagenda.

5 Hoe verder?

5.1 Planning

Na de wetswijziging¹³:

- gaan we van regionaal naar lokaal, start woonplaatsbeginsel en objectief verdeelmodel;
- zal de financiële bijdrage aan de centrumgemeente trapsgewijs worden afgebouwd en de bijdrage aan de individuele gemeenten zal worden opgebouwd. De afbouwperiode zal naar verwachting vijf jaar duren;
- zal op grond van de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) uitvoering moeten worden gegeven aan de niet-vrijblijvende afspraken over wat wij als regio samendoen op het gebied Beschermd Wonen én hoe dit lokaal en bovenregionaal is verbonden.

Hoewel de invoering nog even op zich laat wachten zijn we in 2023 al gestart met de voorbereidingen. In 2024 hebben we de eerste concrete wijzigingen in de werkwijzen al aangepast.

In 2024:

- zijn we gestart met de registratie van de woonplaats van herkomst voor nieuwe en her-indicaties;
- bouwen we verder aan het dashboard beschermd wonen en opvang;
- zijn we gestart met het monitoren van data, en in- en doorstroom gegevens van alle beschermd wonen indicaties in de regio;
- is de samenwerkingsovereenkomst beschermd wonen en opvang verlengd tot 30 juni 2025.

In 2025 en verder

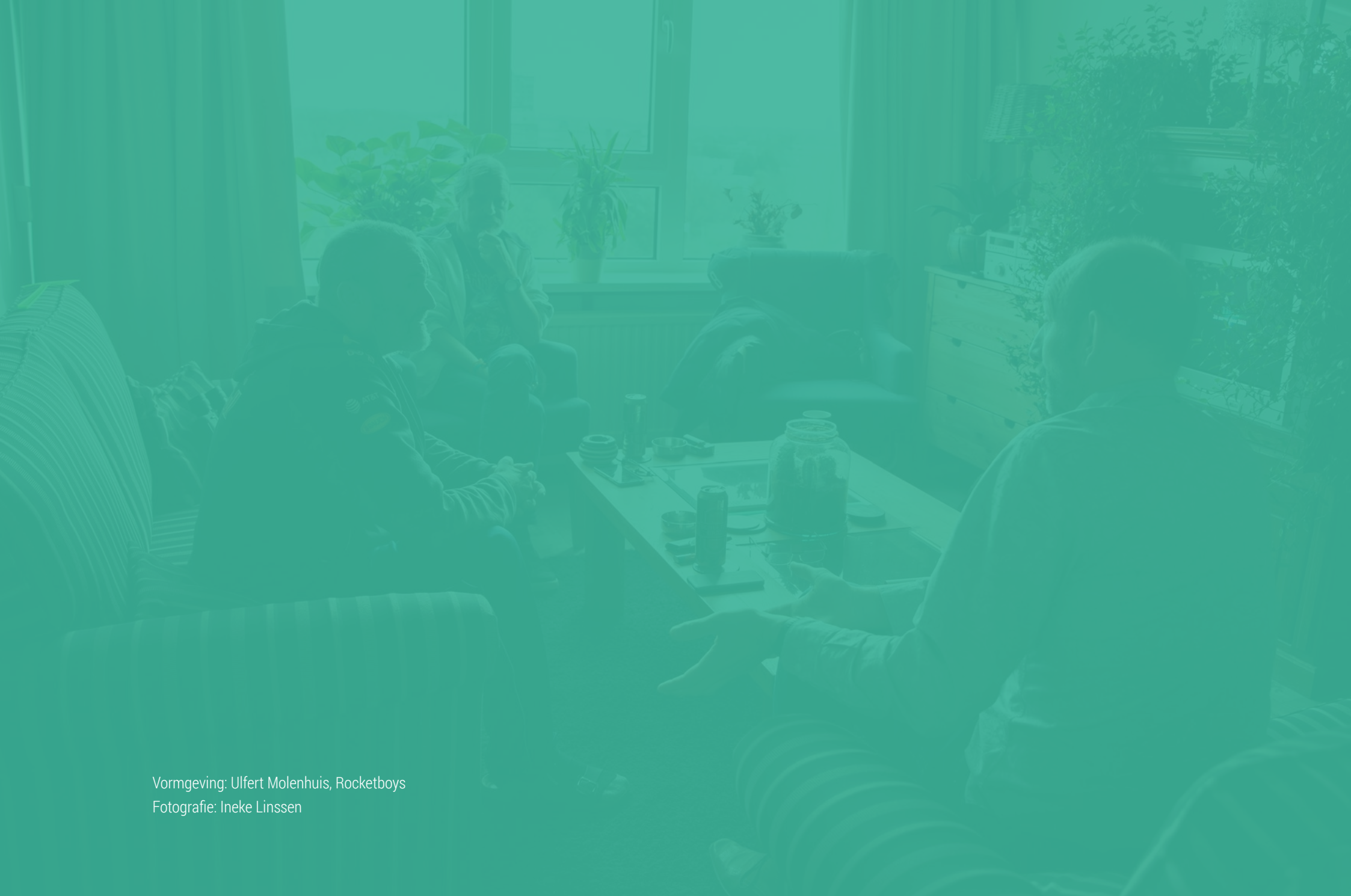
- wordt de nieuwe samenwerkingsovereenkomst uitgewerkt en voorgelegd ter ondertekening;
- wordt de regiovisie voorgelegd ter vaststelling door de negen gemeenten;
- starten we met de jaarlijkse duidingssessie op de data met bestuurders, ambtenaren, zorgaanbieders en de regionale Wmo adviesraad;
- werken we als regio aan een concrete **uitvoeringsagenda** op basis van de geformuleerde uitgangspunten;
- werken we aan de implementatie van de uitvoeringsagenda en inventariseren we welke aanpassingen in bestaande voorzieningen, producten of indicaties zullen moeten worden doorgevoerd;
- in 2028 zullen we op basis van de vergaarde data, lessen en ontwikkelingen van de voorgaande jaren een aantal scenario's opleveren. **In deze scenario's zullen een aantal verschillende varianten worden voorgelegd aan bestuurders ten aanzien van de nieuwe verdeling en inzet van financiën, de grens tussen de lokale en regionale verantwoordelijkheid;**
- in 2029 word een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voorgelegd en zullen we de visie actualiseren conform het gekozen scenario.

¹³ zoals deze tijdens het schrijven van dit stuk in de tweede kamer ligt

5.2 Communicatie

Zoals eerder in dit stuk beschreven, worden een aantal acties in deze visie al opgepakt in de plannen behorende bij de Agenda HKG en de Visie van opvang naar wonen. Ook wordt er op andere beleidsterreinen hard gewerkt aan oplossingen op het gebied van oa wonen, veiligheid en jeugdzorg.

De regiovisie beschrijft vanuit welk perspectief we de komende jaren aan de slag gaan met het betaalbaar en beschikbaar houden van beschermd wonen. We doen dit altijd in samenhang met de rest van het zorglandschap. Dat betekent ook dat de communicatie van groot belang is om aan onze partners en inwoners duidelijk te maken waar we mee bezig zijn en wat eventuele veranderingen voor hen betekenen. We zullen daarom een duidelijk communicatieplan opstellen waarmee we, in begrijpelijke taal communiceren over de effecten van de ontwikkelingen.

Vormgeving: Ulfert Molenhuis, Rocketboys
Fotografie: Ineke Linssen